

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ

галузь знань 23 Соціальна робота
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 232 Соціальне забезпечення
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Соціальне забезпечення
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП
28 серпня 2024 р.
Голова _____
Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробники:

КЛОЧКО Олексій Олександрович, кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту
соціокультурної діяльності.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	бакалавр + бакалавр (стн)	ВИБІРКОВА	
		Рік підготовки:	
		IV-й; III-й	IV-й; III-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		VII-й; V-й	VII-й; V-й
		Лекції	
		24 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		72 год.	108 год.
		Консультації:	
	-	-	
	Вид контролю: залік		

1. Мета навчальної дисципліни «Соціально-правовий захист дітей та молоді, які перебувають у конфлікті із законом»

Мета навчальної дисципліни полягає у підготовці майбутніх фахівців до практичної реалізації основних засад державної політики щодо соціально-правової допомоги особам, перебувають у конфлікті із законом.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціально-правовий захист дітей та молоді, які перебувають у конфлікті із законом» має міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки з іншими навчальними дисциплінами: «Вступ до спеціальності (Соціальне забезпечення) та деонтологія»; «Інституційне забезпечення соціальної сфери»; «Соціальна педагогіка»; «Основи соціальної роботи»; «Соціальна молодіжна політика»; «Технології соціально-педагогічної діяльності»; «Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах»; «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти»; «Адміністративно-організаційна робота в пенітенціарній системі України»; «Гендерна педагогіка»; «Політологія»; «Соціологія»; «Вікова та педагогічна психологія» та іншими.

3. Результати навчання за дисципліною

Знання	ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
	ПРЗ 1	Демонструє знання та розуміння основ соціальної роботи і соціального забезпечення, в тому числі з урахуванням гендерного підходу.
	ПРЗ 2	Знає принципи реалізації державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.
	ПРЗ 3	Знає основи юриспруденції та законодавства України в галузі соціального забезпечення.
	ПРЗ 5	Знає психолого-педагогічні основи соціальної роботи і соціальної допомоги.
	ПРЗ 7	Знає форми, методи і засоби здійснення соціально-правового захисту різних вікових і соціальних груп населення.
	ЗК 1	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК 4	Здатність працювати в команді.
	ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
	ЗК 6	Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
	ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
Уміння	ПРУ 2	Використовує нормативно-правову базу системи соціального захисту населення.
	ПРУ 7	Уміє виявляти потреби різних верств населення та розробляти відповідні програми соціального захисту щодо їх вирішення

	<p>ПРУ 8 Самостійно здійснює пошук інформації з різних джерел для розв'язання фахових задач.</p> <p>ПРУ 10 Ефективно працює як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.</p> <p>ПК 2 Здатність аналізувати існуючу нормативно-правову базу здійснення соціальної роботи та соціального забезпечення в Україні і за кордоном.</p> <p>ПК 3 Розуміння основних потреб і прав вразливих груп населення та здатність надавати консультації з питань їх соціального захисту.</p>
Комунікація	<p>ПРК 1 Володіє основами професійної мовленнєвої культури у процесі взаємодії з різними віковими і соціальними категоріями населення.</p> <p>ПРК 2 Пояснює фахівцям і не фахівцям стратегію соціального розвитку людства і шляхи вирішення глобальних соціальних проблем. актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні України.</p> <p>ПРК 3 Здатний до ефективної комунікації в процесі навчання теорії і практики соціального забезпечення.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	Студент виявляє особливі творчі здібності, уміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, уміє використовувати набуті знання й уміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування й нахили.
B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
C	Студент уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
F	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
FX	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Розподіл балів

Поточний контроль											Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3						
T1.3	T1.4	T1.6	T2.1	T2.2	T2.3	T3.1	T3.2	T3.3	T3.4	T3.5		
Поточний контроль											81	100
3	3	22	4	3	15	8	4	3	2	14		
Контроль самостійної роботи											19	
3	4			4	4			4				

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку/екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль за видами діяльності студентів здійснюється шляхом поточного оцінювання знань, періодичним контролем по тестах, модульної контрольної роботи після засвоєння ними розділу, а також оцінювання ІНДЗ. За результатами суми усіх видів робіт виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СИТУАЦІЙ КОНФЛІКТУ ІЗ ЗАКОНОМ

Тема 1.1. «Головні потреби осіб, які перебувають у конфлікті із законом»: поняття «конфлікт із законом», співвідношення понять «делінквентна поведінка» і «конфлікт із законом», особи, які перебувають у конфлікті із законом, гендерні особливості, основні потреби осіб, які перебувають у конфлікті із законом.

Тема 1.2. «Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують соціально-правову допомогу особам, які перебувають у конфлікті із законом»: основні нормативно-правові акти, що регламентують соціально-правову допомогу особам, які перебувають у конфлікті із законом.

Тема 1.3. «Важковиховуваність як передумова виникнення ситуацій конфлікту із законом»: сутність та взаємозв'язок понять «важковиховуваність», «правопорушник», «злочинець», «педагогічна занедбаність»; зміст, ознаки і

форми прояву важковихованості; типи і рівні важковихованості; гендерно-вікові аспекти важковихованості.

Тема 1.4. «Злочинність дітей та молоді як соціальна проблема»: соціально-правова характеристика злочинності дітей та молоді в Україні, детермінанти злочинності дітей та молоді: (негативний вплив сім'ї; недоліки у шкільному вихованні, незайнятість суспільно-корисною справою, негативний вплив мікросередовища, вади у діяльності правоохоронних органів щодо профілактики злочинності неповнолітніх), нормативно-законодавча база в роботі з неповнолітніми правопорушниками, гендерні особливості.

Тема 1.5. «Характеристика спеціальних установ для неповнолітніх»: поняття пенітенціарної системи, характеристика закладів пенітенціарної системи для неповнолітніх.

Тема 1.6. «Поняття пробації для неповнолітніх»: поняття пробації, досвід роботи служб пробації з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом. Досвід пробації у Сумській області.

Розділ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СИТУАЦІЙ КОНФЛІКТУ ІЗ ЗАКОНОМ

Тема 2.1. «Психолого-педагогічна характеристика підліткового віку»: загальна характеристика, опис реакцій і фаз підліткового віку, поняття підліткової кризи, її особливості, гендерні аспекти, акцентуації характеру підлітків.

Тема 2.2. «Вплив сім'ї на формування делінквентної поведінки»: характеристика типології сімей: характеристика неблагополучних сімей, типи неправильного сімейного виховання, види батьківських ролей; насильство у сім'ї по відношенню до дітей як передумова їхньої делінквентності, втечі дітей і підлітків із дому і шляхи їх запобігання: основні напрями соціально-правової роботи з проблемними сім'ями.

Тема 2.3. «Делінквентність як вид поведінки осіб, що відхиляється»: фактори ризику делінквентної поведінки; мотиви делінквентної поведінки, захисні психологічні механізми та їх роль у формуванні ситуацій конфлікту із законом, поняття неформальних підліткових груп, загальна характеристика типології неформальних підліткових груп, характеристика окремих антисоціальних груп.

Тема 2.4. «Типи поведінки, що провокують ситуації конфлікту із законом»: кримінальні психологічні типи, типи делінквентної поведінки підлітків на основі її спрямованості.

Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ

Тема 3.1. «Специфіка соціально-правової роботи в умовах пенітенціарної системи»: мета і специфічні риси соціальної роботи в пенітенціарній системі; принципи, завдання та функції пенітенціарної соціальної роботи в установах виконання покарань; основні форми і напрями соціальної роботи в установах виконання покарань; особливості здійснення психолого-педагогічної роботи із засудженими; особливості здійснення соціально-виховної роботи із засудженими.

Тема 3.2. «Специфіка соціальної роботи на різних дільницях установи виконання покарань»: дільниці установ виконання покарань; соціальна робота на дільниці карантину, діагностики та розподілу; діагностика проблем, потреб та особливостей засудженого, початкова оцінка та її методи; соціальна робота на дільниці ресоціалізації, діяльність служби соціально-виховної та психологічної роботи установи виконання покарань; комплексна оцінка потреб, розробка індивідуального плану соціально-виховної роботи із засудженими; соціальна робота на дільниці соціальної реабілітації; діяльність піклувальної ради та батьківського комітету в виховних колоніях для неповнолітніх.

Тема 3.3. «Соціальна профілактика ситуацій конфлікту із законом як аспект соціальної політики»: поняття соціальної профілактики ситуацій конфлікту із законом, види соціальної профілактики, психолого-педагогічна діагностика та рання профілактика відхилень у поведінці школяра, принципи, напрями, методи педагогічної корекції поведінки важковиховуваних, поняття профілактичної програми, складові профілактичних програм, типологія профілактичних програм, поняття соціального партнерства у профілактиці ситуацій конфлікту із законом, завдання профілактичної роботи системи служб соціальної роботи, досвід діяльності соціальних служб з профілактики ситуацій конфлікту із законом серед дітей та молоді, організаційно-педагогічні засади виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками на рівні органів місцевого самоврядування.

Тема 3.4. «Програми відновного правосуддя у роботі з особами, які перебувають у конфлікті із законом»: сутність відновного правосуддя, загальні характеристики програм відновного правосуддя, медіація (посередництво), конференції у громаді, коло правосуддя.

Тема 3.5. «Зарубіжний досвід соціально-правової допомоги особам, які перебувають у конфлікті із законом»: у країнах Північної Європи; у країнах Західної Європи; у країнах Центральної Європи і пострадянського простору; у країнах Північної Америки.

6.2. СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.		Самост.р	Лекції	Практ.	Лабор.
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СИТУАЦІЙ КОНФЛІКТУ ІЗ ЗАКОНОМ										
Тема 1.1. «Головні потреби неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом».	2	2				2	2			
Тема 1.2. «Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують соціальну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом».	2	2								
Тема 1.3. «Важковиховуваність як передумова виникнення ситуацій конфлікту із законом».	18	2	2		14	15				15
Тема 1.4. «Злочинність неповнолітніх як соціально-правова проблема».	16	2			14	15				15
Тема 1.5. «Характеристика спеціальних установ для неповнолітніх».	18	4			14	15				15
Тема 1.6. «Поняття пробації для неповнолітніх».	4	2	2			4	2	2		
Розділ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СИТУАЦІЙ КОНФЛІКТУ ІЗ ЗАКОНОМ										
Тема 2.1. «Психолого-педагогічна характеристика підліткового віку».	2		2							
Тема 2.2. «Вплив сім'ї на формування делінквентної поведінки».	16		2		14	15				15
Тема 2.3. «Делінквентність як вид поведінки підлітків, що відхиляється».	18	2	2		14	15				16
Тема 2.4. «Типи поведінки, що провокують ситуації конфлікту із законом».	15	2			13	15				16
Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ										
Тема 3.1. «Специфіка соціально-правової роботи в умовах пенітенціарної системи».	4		4							
Тема 3.2. «Специфіка соціальної роботи нарізних дільницях установи виконання покарань».	4	2	2			2		2		
Тема 3.3. «Соціальна профілактика ситуацій конфлікту із законом як аспект	17	2	2		13	18		2		16

соціальної політики».												
Тема 3.4. «Програми відновного правосуддя у роботі з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом».	4	2	2				2	2				
Тема 3.5. «Зарубіжний досвід соціально-правової роботи з особами, які перебувають у конфлікті із законом».	2		4									
Усього годин	120	24	24			72	120	6	6			108

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Тема та зміст лекції з висвітленням основних її питань	Кількість годин
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ СИТУАЦІЙ КОНФЛІКТУ ІЗ ЗАКОНОМ		
1	Головні потреби неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом: поняття «конфлікті із законом», співвідношення понять «делінквентна поведінка» і «конфлікт із законом», неповнолітні, які перебувають у конфлікті із законом, основні потреби неповнолітніх, які перебувають у конфлікті із законом.	2
2	Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують соціальну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом: основні нормативно-правові акти, що регламентують соціальну роботу з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом.	2
3	Важковиховуваність як передумова виникнення ситуацій конфлікту із законом: сутність та взаємозв'язок понять «важковиховуваність», «правопорушник», «злочинець», «педагогічна занедбаність»; зміст, ознаки і форми прояву важковиховуваності; типи і рівні важковиховуваності; гендерно-вікові аспекти важковиховуваності.	2
4	Злочинність неповнолітніх як соціально-правова проблема: соціально-правова характеристика злочинності неповнолітніх в Україні, нормативно-законодавча база в роботі з неповнолітніми правопорушниками.	2
5	Характеристика спеціальних установ для неповнолітніх: поняття пенітенціарної системи, характеристика закладів пенітенціарної системи для неповнолітніх.	4
6	Поняття пробації для неповнолітніх: поняття пробації, досвід роботи служб пробації з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом.	2
Розділ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СИТУАЦІЙ КОНФЛІКТУ ІЗ ЗАКОНОМ		
7	Делінквентність як вид поведінки підлітків, що відхиляється: фактори ризику делінквентної поведінки; мотиви делінквентної поведінки, захисні психологічні механізми та їх роль у формуванні ситуацій конфлікту із законом, поняття неформальних підліткових груп, загальна характеристика типології неформальних підліткових груп, характеристика окремих антисоціальних груп.	2

8	Типи поведінки, що провокують ситуації конфлікту із законом: кримінальні психологічні типи, типи делінквентної поведінки підлітків на основі її спрямованості.	2
Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ		
9	Специфіка соціальної роботи на різних дільницях установи виконання покарань»: дільниці установ виконання покарань; соціальна робота на дільниці карантину, діагностики та розподілу; діагностика проблем, потреб та особливостей засудженого, початкова оцінка та її методи; соціальна робота на дільниці ресоціалізації, діяльність служби соціально-виховної та психологічної роботи установи виконання покарань; комплексна оцінка потреб, розробка індивідуального плану соціально-виховної роботи із засудженими; соціальна робота на дільниці соціальної реабілітації; діяльність піклувальної ради та батьківського комітету в виховних колоніях для неповнолітніх.	2
10	Соціальна профілактика ситуацій конфлікту із законом як аспект соціальної політики: поняття соціальної профілактики ситуацій конфлікту із законом, види соціальної профілактики, поняття профілактичної програми, складові профілактичних програм, типологія профілактичних програм, поняття соціального партнерства у профілактиці ситуацій конфлікту із законом.	2
11	Програми відновного правосуддя у роботі з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом: сутність відновного правосуддя, загальні характеристики програм відновного правосуддя, медіація (посередництво), конференції у громаді, коло правосуддя.	2
Загалом		24

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
	Тема 1.3. «Важковиховуваність як передумова виникнення ситуацій конфлікту із законом»: сутність та взаємозв'язок понять «важковиховуваність», «правопорушник», «злочинець», «педагогічна	2	

	занедбаність»; зміст, ознаки і форми прояву важковихованості; типи і рівні важковихованості; гендерно-вікові аспекти важковихованості.		
	Тема 1.4. «Злочинність неповнолітніх як соціально-правова проблема»: соціально-правова характеристика злочинності неповнолітніх в Україні, детермінанти злочинності неповнолітніх: (негативний вплив сім'ї; недоліки у шкільному вихованні, незайнятість суспільно-корисною справою, негативний вплив мікросередовища, вади у діяльності правоохоронних органів щодо профілактики злочинності неповнолітніх), нормативно-законодавча база в роботі з неповнолітніми правопорушниками.	2	
	Тема 1.6. «Поняття пробації для неповнолітніх»: поняття пробації, досвід роботи служб пробації з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом.	2	2
	Тема 2.1. «Психолого-педагогічна характеристика підліткового віку»: загальна характеристика, опис реакцій і фаз підліткового віку, поняття підліткової кризи, її особливості, акцентуації характеру підлітків.	2	
	Тема 2.2. «Вплив сім'ї на формування делінквентної поведінки»: характеристика типології сімей: характеристика неблагополучних сімей, типи неправильного сімейного виховання, види батьківських ролей; насильство у сім'ї по відношенню до дітей як передумова їхньої делінквентності, втечі дітей і підлітків із дому і шляхи їх запобігання: основні напрями соціально-правової роботи з проблемними сім'ями.	2	
	Тема 2.3. «Делінквентність як вид поведінки підлітків, що відхиляється»: фактори ризику делінквентної поведінки; мотиви делінквентної поведінки, захисні психологічні механізми та їх роль у формуванні ситуацій конфлікту із законом, поняття неформальних підліткових груп, загальна характеристика типології неформальних підліткових груп, характеристика окремих антисоціальних груп.	2	
	Тема 3.1. «Специфіка соціально-правової роботи в умовах пенітенціарної системи»: мета і специфічні риси соціальної роботи в пенітенціарній системі; принципи, завдання та функції пенітенціарної соціальної роботи в установах виконання покарань; основні форми і напрями соціальної роботи в установах виконання покарань; особливості здійснення психолого-педагогічної роботи із засудженими; особливості	4	

	здійснення соціально-виховної роботи із засудженими.		
	Тема 3.2. «Специфіка соціальної роботи на різних дільницях установи виконання покарань»: дільниці установ виконання покарань; соціальна робота на дільниці карантину, діагностики та розподілу; діагностика проблем, потреб та особливостей засудженого, початкова оцінка та її методи; соціальна робота на дільниці ресоціалізації, діяльність служби соціально-виховної та психологічної роботи установи виконання покарань; комплексна оцінка потреб, розробка індивідуального плану соціально-виховної роботи із засудженими; соціальна робота на дільниці соціальної реабілітації; діяльність піклувальної ради та батьківського комітету в виховних колоніях для неповнолітніх.	2	2
	Тема 3.3. «Соціальна профілактика ситуацій конфлікту із законом як аспект соціальної політики»: поняття соціальної профілактики ситуацій конфлікту із законом, види соціальної профілактики, психолого-педагогічна діагностика та рання профілактика відхилень у поведінці школяра, принципи, напрями, методи педагогічної корекції поведінки важковиховуваних, поняття профілактичної програми, складові профілактичних програм, типологія профілактичних програм, поняття соціального партнерства у профілактиці ситуацій конфлікту із законом, завдання профілактичної роботи системи служб соціальної роботи, досвід діяльності соціальних служб з профілактики ситуацій конфлікту із законом серед неповнолітніх, організаційно-педагогічні засади виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками на рівні органів місцевого самоврядування.	2	2
	Тема 3.4. «Програми відновного правосуддя у роботі з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом»: сутність відновного правосуддя, загальні характеристики програм відновного правосуддя, медіація (посередництво), конференції у громаді, коло правосуддя.	2	
	Тема 3.5. «Зарубіжний досвід соціально-правової роботи з особами, які перебувають у конфлікті із законом»: соціально-правова допомога особам, які перебувають у конфлікті із законом, у країнах Північної Європи; у країнах Західної Європи; у країнах Центральної Європи і пострадянського простору; у країнах Північної Америки.	4	

Разом	24	6
--------------	-----------	----------

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.3. «Важковиховуваність як передумова виникнення ситуацій конфлікту із законом».	14	15
2	Тема 1.4. «Злочинність неповнолітніх як соціально-правова проблема».	14	15
3	Тема 1.5. «Характеристика спеціальних установ для неповнолітніх».	14	15
4	Тема 2.2. «Вплив сім'ї на формування делінквентної поведінки».	14	15
5	Тема 2.3. «Делінквентність як вид поведінки підлітків, що відхиляється».	14	16
6	Тема 2.4. «Типи поведінки, що провокують ситуації конфлікту із законом».	13	16
7	Тема 3.3. «Соціальна профілактика ситуацій конфлікту із законом як аспект соціальної політики».	13	16
Разом		96	108

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітація : навчальний посібник для соціальних педагогів та практичних психологів освітніх закладів / [за ред. О. М. Полякової]. Суми : «Університетська книга», 2009. 346 с.
2. Ветошкін С. О. Пенітенціарна педагогіка в теорії і практиці : монографія. М., 2004. 320 с.
3. Дрижак В. В. Пенітенціарна педагогіка : навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2009. 270 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / [2-ге вид.] / [за заг. ред. проф. І. Д. Звереві]. Київ, Сімферополь : Універсам, 2013. 536 с.
5. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навчальний посібник для ВНЗ. К. : «Слово», 2008. 240 с.
6. Змановская Е. В. Девиантология: (Психология отклоняющего поведения) : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / 3-е изд., испр. и доп. М. : «Академия», 2006. 288 с.
7. Корнешук В. В. Волошина М. О. Профілактично-корекційна робота з підлітками девіантної поведінки : навчальний посібник до тренінг-курсу. Одеса : «Видавець Букаєв Вадим Вікторович», 2015. 130 с.
8. Сєдих К. В., Моргун В. Ф. Делінквентний підліток : навчальний посібник / [2-е вид., доп.]. К. : «Слово», 2015. 272 с.
9. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі / авт.-упоряд. : О. В. Беца, О. В. Вакуленко, І. М. Дубиніна / за ред. В. М. Синьова. К., 2003. 222 с.

Додаткові:

1. Василькова Ю.В. Методика и опыт работы социального педагога. М., 2001. С. 147-151.
2. Дрижак В. В. Короткий термінологічний словник з пенітенціарної педагогіки та пенітенціарної психології. Чернігів : Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2008. 22 с.
3. Дрижак В. В., Чебоненко С. О. Пенітенціарна педагогіка у запитаннях та відповідях. Чернігів: Чернігівський юридичний коледж Держдепартаменту України, 2006. 120 с.
4. Журавель Т. В. Соціально-педагогічна робота з неповнолітніми в установах пенітенціарної системи // Соціальна педагогіка : навчальний посібник / за ред. ред. О. В. Безпалько. К.: «Академвидав», 312 с.; С. 217–236.
5. Засоби виправлення та ресоціалізації засуджених до позбавлення волі монографія / за заг. ред. проф. А. Х. Степанюка. Харків : «Кроссруд», 2011. 323 с.
6. Клочко О. О. До питання реалізації стратегії соціально-педагогічної діяльності у пенітенціарній системі // Педагогічні науки. Освітні інновації.

Збірник наукових праць. Ч. 1. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 110–117.

7. Кривуша В. І. Пенітенціарна педагогіка : навчальний посібник (завдання, ситуації, питання для самоконтролю). К.: РВВ КІВС при НАВС, 1997. 220 с.

8. Кушнірова Т. В. Пенітенціарна педагогіка : навчально-методичний комплекс. К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2014. 41 с.

9. Мардахаев Л. В. Социальная педагогіка : ученик. М. : «Гардарики», 2006. 269 с.

10. Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань №145 від 05 червня 2007 року «Про затвердження Положення про психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора».

11. Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань №33 від 17.03.2000. «Положення про психологічну службу установи виконання покарань».

12. Наказ Міністерства юстиції № 2300/5 від 14.11.2013 року «Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими».

13. Социальная работа в уголовно-исправительной системе : учебное пособие / под общей ред. Ю. И. Калинина. Рязань, 2006. 355 с.

14. Соціальна робота з неповнолітніми, які перебувають у місцях позбавлення волі / авт.-упоряд. : О. В. Беца, О. В. Вакуленко, І. М. Дубиніна / за ред. В. М. Синьова. К., 2003. 222 с.

15. Синьов В. М., Кривуша В. І. Пенітенціарна педагогіка в запитаннях та відповідях: навчальний посібник. К., 2000.

16. Синьов В. М., Медведєв В. С. Робоча книга пенітенціарного психолога. К., 2000.

17. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навчальний посібник / Л. В. Кондрашова, О. А. пермяков, Н. І. Зеленкова та ін. К. : «Знання», 252 с.

18. Педагогічні основи ресоціалізації злочинців / В. М. Синьов, Г. О. Радов, В. І. Кривуша, О. О. Беца. К., 1997.

19. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник / А. В. Семенова, Р. С. Гурін, Т. Ю. Осипова. К. : «Знання», 2006. 319 с.

20. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник / вид. 2-ге, випр. і доп. К. : «Академвидав», 2007. 560 с.

21. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.

Інформаційні ресурси:

1. Державна кримінально-виконавча служба України : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kvs.gov.ua

2. Міністерство внутрішніх справ : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mvs.gov.ua

3. Державне підприємство «Українська правова інформація» [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.pravinform.gov.ua

4. Слово і діло : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovoidilo.ua/publikacii/infografika>.

5. Психологічний клуб : [офіційний сайт] / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psychlib.com.ua>

6. <http://www.alleng.ru/d/psy/138.htm>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Конспекти лекцій.
2. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських (практичних) занять.
3. Комплексні контрольні роботи.
4. Електронні презентації до лекційних занять.
5. Навчальні відео, документальні та авторські програми.

Інструктивно-методичні матеріали до семінарських (практичних) занять

Семінарське заняття №1

Тема 1.3. «Важковихованість як передумова виникнення ситуацій конфлікту із законом» (1 година)

Мета: розширити, узагальнити та систематизувати знання студентів з проблеми важковихованості як передумови виникнення ситуацій конфлікту із законом.

Теоретичні питання:

1. Сутність та взаємозв'язок понять «важковихованість», «правопорушник», «злочинець», «педагогічна занедбаність».
2. Зміст, ознаки і форми прояву важковихованості.
3. Типи і рівні важковихованості.
4. Гендерно-вікові аспекти важковихованості.
5. Самостійна робота по термінам (важковиховувана дитина; правопорушник; злочинець; педагогічна занедбаність; групи «важких» дітей (за І. Невським); типи важковиховуваних дітей (за Н. Максимовою)).

Практичне завдання:

1. Підготуватися до проведення рольові гри «Невербальні етюди».

Студенти діляться на пари, беручі на себе роль неповнолітніх. «Неповнолітнім» роздають листівки, де написано фрази, які необхідно за допомогою жестів, міміки показати зміст, передати емоційний стан. Після виконання необхідно обговорити гру

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 3 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється **за середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №3

Тема 1.6. «Поняття пробації для неповнолітніх» (1 година)

Мета вивчення: ознайомити із системою служб пробації, особливостями професійної діяльності.

Теоретичні питання:

1. Поняття пробації.
2. Досвід роботи служб пробації в Сумській області з неповнолітніми, які перебувають у конфлікті із законом.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 3 балів**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Виконання підсумкових тестових вправ за розділом 1 оцінюється **від 0 до 19 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється за **середнім арифметичним показником**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №4

Тема 2.1. «Психолого-педагогічна характеристика підліткового віку» (1 година)

Мета: схарактеризувати сутність та особливості делінквентної поведінки, зокрема у підлітковому віці.

Теоретичні питання:

1. Підготуватися до написання підсумкового тестування за розділом 1.
2. Загальна характеристика, опис реакцій і фаз підліткового віку: гендерні особливості.
3. Поняття підліткової кризи, її особливості у хлопців і дівчат.
4. Акцентуації характеру підлітків.

Практичні завдання:

1. Заповнити таблицю:

Типи акцентуацій характеру	Характеристика поведінки	Фактори, що сприяють акцентуації

Скласти по окремій таблиці відповідно до авторських бачень А.Є. Лічко; М. І. Єнікєєва.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1**

до **4 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється за **середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №5

Тема 2.2. «Вплив сім'ї на формування делінквентної поведінки» (1 година)

Мета: розширити, узагальнити та систематизувати знання студентів з проблеми впливу сім'ї на формування делінквентної поведінки.

Теоретичні питання:

1. Характеристика типології сімей.
2. Характеристика неблагополучних сімей.
3. Типи неправильного сімейного виховання.
4. Види батьківських ролей.
5. Насильство в сім'ї по відношенню до дітей як передумова їхньої делінквентності.
6. Втечі дітей і підлітків із дому і шляхи їх запобігання.
7. Основні напрями соціально-педагогічної роботи з проблемними сім'ями.
8. Самостійна робота по термінах (класифікація неблагополучних сімей).

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 3 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється за **середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №6

Тема 2.3. «Делінквентність як вид поведінки підлітків, що відхиляється» (1 година)

Мета: ознайомити студентів із факторами ризику делінквентної поведінки, її мотиви, а також захисні психологічні механізми та їх роль у формуванні делінквентної поведінки.

Теоретичні питання:

1. Фактори ризику делінквентної поведінки.
2. Мотиви делінквентної поведінки.
3. Захисні психологічні механізми та їх роль у формуванні делінквентної поведінки.

4. Поняття неформальних підліткових груп. Загальна характеристика типології неформальних підліткових груп.

5. Характеристика окремих антисоціальних груп (підготувати у формі електронної презентації):

- територіальні (дворові) групи;
- кримінальні групи;
- субкультура «АУЄ»;
- «мажори»;
- неонацисти, «скінхеди»;
- спортивні «фанати»;
- хакери;
- групи романтико-ескейпіського напрямку;
- групи радикально-деструктивного напрямку.

6. Підготуватися до написання підсумкового тестування по розділу 2.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 3 балів**.

Виконання підсумкових текстових вправ за розділом 2 оцінюється **від 0 до 12 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється за **середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №7

Тема 3.1. «Специфіка соціально-правової роботи в умовах пенітенціарної системи» (1 година)

Мета вивчення – ознайомити зі специфікою здійснення соціально-правової роботи в установах виконання покарань.

Хід практичної роботи:

Теоретичні питання:

1. Ювенальна юстиція – система правових норм та інституцій, що забезпечує захист прав й законних інтересів неповнолітніх.
2. Основні положення пенітенціарної педагогіки.
3. Основні завдання і принципи перевиховання неповнолітніх засуджених.
4. Мета і специфічні риси соціальної роботи в пенітенціарній системі.
5. Принципи, завдання та функції пенітенціарної соціальної роботи в установах виконання покарань.
6. Основні форми і напрями соціальної роботи в установах виконання покарань.
7. Особливості здійснення психолого-педагогічної роботи із засудженими.

8. Особливості здійснення соціально-виховної роботи із засудженими.

Практичне завдання:

1. Підготувати виступ із представленням презентації на тему «Кримінальна субкультура в Україні».

План виступу та презентації:

- 1) охарактеризувати явище кримінальної субкультури;
- 2) роль та особливості кримінального сленгу;
- 3) значення кримінальних татувань;
- 4) особливості кримінальної ієрархії в місцях позбавлення волі.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 4 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється **за середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №8

Тема 3.2. «Специфіка соціальної роботи на різних ділянках установи виконання покарань»

(1 година)

Мета вивчення – ознайомити зі специфікою соціальної роботи на різних ділянках установи виконання покарань.

Теоретичні питання:

1. Соціальна робота на ділянці карантину, діагностики та розподілу.
2. Діагностика проблем, потреб та особливостей засудженого. Початкова оцінка та її методи.
3. Соціальна робота на ділянці ресоціалізації, діяльність служби соціально-виховної та психологічної роботи установи виконання покарань. Комплексна оцінка потреб, розробка індивідуального плану соціально-виховної роботи із засудженими.
4. Соціальна робота на ділянці соціальної реабілітації.
5. Діяльність піклувальної ради та батьківського комітету в виховних колоніях для неповнолітніх.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 7 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється **за середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №9

Тема 3.3. «Соціальна профілактика ситуацій конфлікту із законом як аспект соціальної політики»

(1 година)

Мета: розширити явлення студентів про особливості, форми, методи і заходи профілактики ситуацій конфлікту із законом.

Теоретичні питання:

1. Психолого-педагогічна діагностика та рання профілактика відхилень у поведінці школяра.

2. Принципи, напрями, методи педагогічної корекції поведінки важковиховуваних.

3. Поняття профілактичної програми. Складові профілактичних програм. Типологія профілактичних програм.

4. Завдання профілактичної роботи системи служб соціальної роботи. Досвід діяльності соціальних служб з профілактики ситуацій конфлікту із законом.

5. Організаційно-педагогічні засади виховної роботи з неповнолітніми правопорушниками на рівні органів місцевого самоврядування.

Практичні завдання:

1. Побудувати схему взаємодії соціального педагога у ході профілактичної роботи щодо ситуацій конфлікту із законом. Указати не лише суб'єктів взаємодії, а й позначити головні завдання і напрями співпраці.

2. Опишіть довід роботи соціально орієнтованих установ, які здійснюють соціальний захист і профілактику правопорушень серед неповнолітніх у місті й області.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 3 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється **за середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №10

Тема 3.4. «Програми відновного правосуддя у роботі з дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом»

(2 години)

Мета вивчення: ознайомити із сутністю та особливостями реалізації програм відновного правосуддя у сучасну українську практику роботи з дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом.

Теоретичні питання:

1. Сутність відновного правосуддя.

2. Загальні характеристики програм відновного правосуддя, медіація (посередництво), конференції у громаді, коло правосуддя.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 2 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється за **середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].

Семінарське заняття №11

Тема 3.5. «Зарубіжний досвід соціально-правової роботи з дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом»

(2 години)

Мета: ознайомитися із провідним зарубіжним досвідом ведення соціально-правової роботи із дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом, у країнах світу.

Теоретичні питання:

1. Досвід ведення соціально-правової роботи із дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом, у країнах Північної Європи.

2. Досвід ведення соціально-правової роботи із дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом, у країнах Західної Європи.

3. Досвід ведення соціально-правової роботи із дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом, у країнах Центральної Європи і пострадянського простору.

4. Досвід ведення соціально-правової роботи із дітьми та молоддю, які перебувають у конфлікті із законом, у країнах Північної Америки.

Критерії оцінювання: усна відповідь (висвітлення теоретичного питання і виконання практичного завдання) на семінарському занятті оцінюється **від 1 до 2 балів**.

Виконання підсумкових тестових вправ за розділом 3 оцінюється **від 0 до 12 балів**. Підсумкова кількість балів на семінарському занятті виставляється за **середнім арифметичним показником**. У випадку, коли студент не готовий до виконання зазначеного завдання, йому нараховується **0 балів**.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна: [1]; [2]; [3]; [5]; [7]; [8].

Додаткова: [2]; [3]; [4]; [5]; [7]; [14]; [15]; [16].

Інформаційні ресурси: [1]; [2]; [4].